

KRONIKA

WSPOMNIENIE O ŚP. PROFESOR JADWIDZE LACHMAJER (1907–2001)

Profesor Jadwiga Lachmajer urodziła się 26 października 1907 roku w Haliczu (dawne woj. stanisławowskie). W 1927 roku zdała egzamin dojrzałości w Gimnazjum Humanistycznym Sióstr Urszulanek w Poznaniu i rozpoczęła studia wyższe na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, a w styczniu 1932 roku uzyskała tam dyplom magistra filozofii w zakresie zoologii wraz z anatomią porównawczą.

W roku akademickim 1931/1932 pracowała jako młodszy asystent u prof. Jana G. Grochmalickiego w Zakładzie Zoologii ww. Uniwersytetu, natomiast od października 1932 roku do września 1939 roku na etacie nauczyciela przyrody w Państwowym Gimnazjum i Liceum Koedukacyjnym im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim. W tym okresie, również na Uniwersytecie Poznańskim, odbyła trzyletnie studia pedagogiczne i zdobyła dyplom „Nauczyciela Szkół Średnich” uprawniający do nauczania przyrodoznawstwa jako przedmiotu głównego i geologii jako przedmiotu dodatkowego w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich. Okres okupacji spędziła w Warszawie i Krakowie utrzymując się lekcjami prywatnymi. W Krakowie wstąpiła w związek małżeński z inżynierem Romanem Lachmajerem i urodziła córkę Małgorzatę.

Po wojnie, wraz z rodziną, przyjechała do Gdańska i w sierpniu 1946 roku podjęła pracę w podległym wówczas Akademii Lekarskiej w Gdańsku, Instytucie Medycyny Morskiej i Tropikalnej i tam, decydując się na entomologiczny kierunek badań, w krótkim czasie została kierownikiem nowo powstałej Pracowni Entomologii, później Entomologii Medycznej, którą od podstaw zorganizowała i przez 27 lat kierowała.

W 1950 roku, na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu, Profesor Lachmajer uzyskała stopień doktora nauk ścisłych

w zakresie zoologii wraz z anatomią porównawczą jako przedmiotu głównego i ekologii jako przedmiotu pobocznego. Temat rozprawy doktorskiej brzmiał „Biologia *Anopheles maculipennis atroparvus* van Thiel na Wybrzeżu w roku 1949/1950”. W 1955 roku, za całokształt dorobku naukowego otrzymała tytuł docenta, a w 1965 roku Rada Państwa nadała Jej tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

W końcu 1959 roku, po odejściu doc. Zbigniewa Kozara z IMMiT do Wrocławia, Profesor Lachmajer objęła po nim kierownictwo Zakładu Parazytologii, który w lipcu 1972 roku został przemianowany na Zakład Parazytologii Tropikalnej. Funkcję kierownika pełniła w nim do końca 1977 roku.

Szkolenia naukowe w zakresie wiedzy o komarach, epidemiologii malarii i jej zwalczania, a także w zakresie epidemiologii chorób transmisyjnych przenoszonych przez pchły i kleszcze, Profesor Lachmajer odbywała w zagranicznych, specjalistycznych instytutach naukowych, jak: Instytut Marcinowskiego w Moskwie, regionalne placówki i ogniska chorób wysoce niebezpiecznych (m.in. dżumy) w Saratowie i Astrachaniu (1957); Instytut Pasteura w Paryżu i Marsylii (1960); Instytut Malariologii i Instytut Superiore di Sanita w Rzymie; Instytut Higieny Uniwersytetu w Palermo oraz Instytut Zoologii L. Spallanzani Uniwersytetu w Pavia (1964 – stypendium WHO); Instytut Malariologii, Parazytologii i Entomologii w Hanoi (1964/1965); Londyńska Szkoła Higieny i Medycyny Tropikalnej oraz Instytut Tropikalny w Hamburgu (1967).

Główny przedmiot badań Profesor Lachmajer stanowiły komary (Culicidae). Była wybitnym znawcą komarów malarycznych (Anophelinae), które zaczęła opracowywać bezpośrednio po przejściu do IMMiT, co wynikało z sytuacji epidemiologicznej w kraju, bowiem po II Wojnie Światowej w Polsce, a także na Wybrzeżu, występowały epidemie malarii. Komary te opracowywała wszechstronnie: faunistyka, występowanie, biologia, ekologia, fizjologia, oporność na insektycydy, zwalczanie. W zakresie komarów malarycznych współpracowała także ze Światową Organizacją Zdrowia w Genewie. Celem tych badań było określenie wrażliwości na DDT *Anopheles maculipennis* complex występujących na terenie Północnej Polski, głównie w okolicy Gdańska.

Przez wiele lat z ramienia Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej była ekspertem krajowym d.s. Culicidae. Organizowała kursy przygotowujące pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych do walki z komarami. Na zlecenie Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów i Polskiej Akademii Nauk brała udział w przygotowaniu wytycznych do zwalczania tych owadów w Polsce. Opracowała także scenariusz do filmu popularno-naukowego pt. „Komar widliszek” zrealizowanego przez Wytwórnę Filmów Dokumentalnych w Łodzi, który w 1967 roku został wyróżniony nagrodą na festiwalu filmów oświatowych w Montrealu.

Oprócz komarów badała faunę i ekologię kleszczy (Ixodidae), a także pcheł (Aphaniptera) drobnych ssaków. Opracowała pierwszy w Polsce kompleksowy wy-

kaz występowania i rozmieszczenia gatunków Ixodidae na terenie naszego kraju. Interesowała się również rolą hematofagicznych stawonogów w epidemiologii chorób transmisyjnych, a także występowaniem naturalnych ognisk tych chorób na obszarze Polski. W latach 50. kierowała pracami akaroentomologicznymi prowadzonymi w ramach szeroko zakrojonych, międzyinstytutowych ekspedycji naukowych organizowanych przez MZiOS w celu opracowania biocenozy naturalnych ognisk tularemii w okolicach Szczecina i Kamienia Pomorskiego (1953) oraz kleszczowego zapalenia mózgu w Białowieży (1955/1956), a następnie także w okolicach Kartuz (1957).

Wyniki swoich badań Profesor Lachmajer prezentowała na licznych zjazdach, sympozjach i konferencjach krajowych oraz kongresach międzynarodowych. Jej całościowa działalność naukowa bezsprzecznie przyczyniła się do rozwoju akaroentomologii medycznej i parazytologicznej w Polsce, była też bardzo pozytywnie oceniana przez dipterologów i akarologów zagranicznych.

Była świetnym organizatorem, rzetelnym naukowcem i nieustrudzonym badaczem terenowym.

Naukowy dorobek Profesor Lachmajer obejmuje ponad 100 publikacji, w tym 8 rozdziałów do książek. Recenzowała też wiele prac doktorskich i habilitacyjnych, była również promotorem 3 rozpraw doktorskich.

Profesor Lachmajer pełniła wiele funkcji w gremiach naukowych i społecznych. Była przewodniczącą Ogólnopolskiego Zespołu Dipterologów (1960-1972), przewodniczącą Krajowego Zespołu Specjalistycznego Culicidae przy Komisji Arachnoentomologicznej Komitetu Parazytologii PAN (1965-1968). W IMMiT m.in. przez wiele kadencji (lata 1962-1977) była członkiem Rady Naukowej, a w jej obrębie – członkiem Komisji ds. doktoratów oraz Komisji ds. rozwoju kadry naukowej. Była też członkiem Rady Naukowej Zakładu Parazytologii (obecnie Instytutu Parazytologii im. W. Stefańskiego) PAN w Warszawie (1972-1976) oraz członkiem Komitetu Parazytologii PAN (1972-1977). Należała do kilku towarzystw naukowych i aktywnie w nich działała, np. w Polskim Towarzystwie Entomologicznym m.in. zorganizowała Oddział Gdański (1969). Była członkiem założycielem Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego (1948) i od samego początku udzielała się w nim jako: skarbnik Zarządu Głównego (1950-1956), przewodnicząca Komisji Akaroentomologicznej Zarządu Głównego (1964-1972), członek Sądu Koleżeńskiego (1970-1973), przewodnicząca Oddziału Gdańskiego (1964-1972). Była inicjatorem Sympozjów Akaroentomologii Medycznej i Weterynaryjnej w Gdańsku organizowanych pod patronatem PTP oraz przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego dwóch pierwszych Sympozjów (1966 i 1971). Sympozja te miały charakter międzynarodowy i zyskały wysokie uznanie wśród akaroentomologów całego świata.

W uznaniu osiągnięć naukowych i organizacyjnych, Profesor Lachmajer była wielokrotnie odznaczana, m.in. otrzymała następujące odznaczenia państwowe: Złoty Krzyż Zasługi (1958), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1964);

nagrody: Nagrodę II Wydziału PAN (1974); wyróżnienia: Odznakę Ministra ZiOS „Za wzorową pracę w służbie zdrowia” (1962), Odznakę „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1977), Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (1986), Medal 40-lecia (1977), 50-lecia (1989) i 60-lecia (1999) Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej; Medal 50-lecia Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego (1998).

Na emeryturę Profesor Lachmajer przeszła w 1977 roku. Ostatnie lata spędziła w Gdyni; mieszkała w Spółdzielni „Za Falochronem”. Do końca wykazywała pełną sprawność umysłową i duże poczucie humoru. Losem i działalnością Zakładu Parazytologii Tropikalnej IMMiT zawsze bardzo się interesowała. Zmarła 19 marca 2001 roku w wieku 94 lat. Została pochowana przy mężu, na cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku-Wrzeszczu.

W pamięci osób, które z Nią współpracowały pozostanie na zawsze jako człowiek prawy, odznaczający się ogromną sumiennością i rzetelnością w pracy badawczej.

Publikacje Profesor Jadwigi Lachmajer
(wybór z całości)

1948

Rasy gatunku *Anopheles maculipennis* Mg. występujące na Wybrzeżu. – *Przegląd Epidemiologiczny* 2: 133-136.

1949

Species and races of malaria mosquitoes occurring on the coast of the Gulf of Gdańsk. – *Bulletin of the Institute of Marine and Tropical Medicine* 2: 91-94.

Studies on the ecology of mosquitoes of the genus *Anopheles* in Szczecin. – *Bulletin of the Institute of Marine and Tropical Medicine* 2: 235-242.

1950

Biologia *Anopheles maculipennis atroparvus* van Thiel na Wybrzeżu w r. 1949/50. – *Przegląd Epidemiologiczny* 4: 1-37.

1951

Age of population and number of generations of *A. mac. atroparvus* van Thiel in the vicinity of Gdańsk in 1949/50. – *Bulletin of the Institute of Marine and Tropical Medicine* 4: 209-212.

Problem entomologii lekarskiej w piśmiennictwie polskim w latach 1945-1950. – *Przegląd Epidemiologiczny* 4: 277-286.

1952

Warunki zimowania samic *A. mac. atroparvus* van Thiel. – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 4: 79-96.

Naturalne środowiska kleszcza *Ixodes ricinus* L. w województwie gdańskim. – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 4: 409-426.

1953

(oraz Kawecki Z.): Szczepy wirusów neurotropowych izolowane z kleszczy *Ixodes ricinus* na Wybrzeżu. – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 5: 49-53.

1954

O faunie komarów kłujących w Szczecinie. – *Acta Parasitologica Polonica* 2: 39-51.

1955

(oraz Skrodzki E.): Naturalne ogniska tularemii i ich znaczenie epidemiologiczne na terenie woj. szczecińskiego. – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 6: 61-76.

Wstępne badania wartości środków dezynfekcyjnych krajowej produkcji. Wpływ mydła z dodatkiem 5% DDT lub Azotoxu na śmiertelność wszy odzieżowej. – *Przegląd Epidemiologiczny* 4: 303-310.

1956

(oraz Skierska B. i Wegner Z.): Kleszcze rodzaju *Haemaphysalis* Koch (Ixodidae) znalezione na terenach Polski. – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 7: 187-195.

(oraz Kozakiewicz J.): O toksycznym zapaleniu skóry wywołanym przez kontakt z gąsienicą korowódki sosnowki (*Cnethocampa pinivora*). – *Biuletyn Państwowego Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej* 7: 196-203.

O naturalnej ogniskowości niektórych chorób przenoszonych przez stawonogi. – *Wiadomości Parazytologiczne* 2: 73-83.

(oraz Wegner Z.): Fauna pcheł i wszy pasożytujących na drobnych ssakach Białowieskiego Parku Narodowego. – *Wiadomości Parazytologiczne* 2 (Suppl.): 103-104.

Niektóre dane o ekologii kleszczy Ixodidae na terenie Białowieskiego Parku Narodowego. – *Wiadomości Parazytologiczne* 2 (Suppl.): 97-98.

1957

(oraz Skierska B.): Pchły występujące na *Microtus arvalis* Pall. i innych małych ssakach oraz ptakach w północnych powiatach woj. szczecińskiego. – *Acta Parasitologica Polonica* 5: 91-103.

(oraz Wegner Z. i Kawecki Z.): Spontaneous infection of ticks *Ixodes ricinus* with the virus of tick encephalitis in the coast-district. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 8: 173-182.

Konferencja w Saratowie. – *Wiadomości Parazytologiczne* 3: 430.

1958

(oraz Wegner Z.): Niektóre dane o *Anopheles maculipennis* Meig. w Białowieży. – *Przegląd Epidemiologiczny* 2: 185-192.

(oraz Skierska B. i Wegner Z.): Wstępne dane o roli stawonogów pasożytniczych w ognisku kleszczowego zapalenia mózgu w Białowieży w latach 1955/56. – *Przegląd Epidemiologiczny* 4: 355-362.

(oraz Przesmycki F., Taytsch Z. i Wróblewska Z.): Study of a natural focus of tick-borne encephalitis in the Puszcza Białowieska National Park. – *Biuletyn WHO Euro.*, Copenhagen., 180/7, 1: 1-23.

1959

Pchły małych ssaków w naturalnym ognisku kleszczowego encefalitu w Białowieży. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 10: 5-14.

(oraz Skierska B.): I. Fauna Ixodidae and Culicidae from the Kartuzy region. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 10: 165-173.

(oraz Wegner Z.): II. Small mammals and their ecto-parasites in the neighbourhood of Kartuzy. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 10: 175-184.

Kratkaja informacija ob issledowanii boleznjej c prirodnoj oczagowostju w Polsce. – Pririrodnaja oczagowost' i epidemiologija osobo opasnych infekcionnych zabolewaniij. Saratow: 564-566.

1960

(oraz Skierska B.): The fauna of Culicidae in the city of Gdańsk and its environs. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 11: 157-163.

Les problèmes d'entomologie medicale en Pologne en 1950-1960. – XI Internationaler Kongress f. Entomologie. Wien Bd. 2: 493-496.

(oraz Przesmycki F., Taytsch Z. i Wróblewska Z.): Investigation of a natural focus of encephalitis in the „Puszcza Białowieska” National Park. – *Journal Infection Diseases* 106: 276-283.

1961

Susceptibility to DDT of mosquitoes *Anopheles maculipennis* Meig. complex from the environs of Gdańsk. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 12: 145-154.

(oraz Kozłowski): Über die Rolle der Ektoparasiten in Naturherd der Zecken encephalitis von Biało-

wieža in den Jahren 1955/56. – *Abderhandlungen der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*. – *Klasse für Medizin* 190: 78-79.

1962

The ecology of the tick *Ixodes trianguliceps* Bir., 1895. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 13: 149-160.

Oporność na DDT u zimujących samic *Culex pipiens pipiens* L. pochodzących z kilku miejscowości na Wybrzeżu w r. 1961. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 13: 161-170.

Pasożyty krajów tropikalnych. – Rozdział W: *Zarys higieny tropikalnej* (Red. W. Bogusławski) Wyd. I, PZWL, Warszawa: 146-201.

1963

Stan badań nad pasożytniczymi Arthropoda w Polsce. – *Wiadomości Parazytologiczne* 9: 359-369.

Ocena publikacji Z. Dzieciołowskiego i R. Kuźmickiego pt.: „Pasożyty ludzkie i sposoby ich zwalczania”. – *Katalog Głównej Biblioteki Lekarskiej* 430: 770-771.

1965

Ocena książki W. Skuratowicza pt.: „Katalog Fauny Polskiej. Część XXXI. Pchły – Aphaniptera”. – *Wiadomości Parazytologiczne* 11: 195.

Potencjalna szkodliwość kleszczy nadrodziny Ixodoidea na terenie Polski. – *Wiadomości Parazytologiczne* 11: 172-177.

(oraz Wegner Z.): O medycznych placówkach naukowo-badawczych i leczniczych w Wietnamskiej Republice Demokratycznej. – *Wiadomości Parazytologiczne* 11: 499-504.

Zwalczanie malarii w Demokratycznej Republice Wietnamskiej. – *Wiadomości Parazytologiczne* 11: 639-646.

1966

Wrażliwość na DDT larw rodzaju *Anopheles* Meigen pochodzących z kilku miejscowości nadmorskich w latach 1961-1965. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 17: 35-42.

(oraz Wegner Z.): Z pobytu pracowników naukowych Inst. Med. Morsk. w D.R.W. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 17: 93-97.

Konserwacja komarów. – *Biuletyn Metodyczno- Organizacyjny Instytutu Medycyny Morskiej* 3: 45-54.

(oraz Skierska B.): Organizacja i metodyka badań terenowych nad komarami. – *Biuletyn Metodyczno- Organizacyjny Instytutu Medycyny Morskiej Biul. Met. Org. IMM*, 3: 55-60.

1967

Arachnoentomologia lekarska. – Rozdział W: *Zarys parazytologii lekarskiej*. Podręcznik dla studentów (Red. R. Kadłubowski), Wyd. I, PZWL, Warszawa, 207-270.

(oraz Marański Cz.): Pasożytnictwo stawonogów oraz ich rola w biologii pierwotniaków i robaków pasożytniczych. – Rozdział W: *Wybrane zagadnienia z arachnoentomologii lekarskiej*. (Red. Z. Żółtowski), PAN, Ossolineum Wrocław, Warszawa, Kraków, 47-56.

Krajowa entomofauna o znaczeniu medycznym (dotychczasowy stan badań, działy deficytowe w kraju). – Rozdział W: *Wybrane zagadnienia z arachnoentomologii lekarskiej*. (Red. Z. Żółtowski), PAN, Ossolineum Wrocław, Warszawa, Kraków, 58-80.

Akaroentomologia lekarska w Polsce od 1945 do 1966. (Pamiętnik I Symp. Akaroent. Med. i Wet. w Gdańsku (21-22.X.1966), *Wiadomości Parazytologiczne* 13: 345-359.

Species composition and distribution of Ixodoidea (Acarina) in Poland. (Pamiętnik I Symp. Akaroent. Med. i Wet. w Gdańsku (21-22.X.1966), *Wiadomości Parazytologiczne* 13: 511-515.

1968

(oraz Skierska B.): Biting mosquitoes (Diptera, Culicinae) found in the Baltic coastal area between the Vistula and Odra Mouths in the years 1963-1965. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 19: 7-20.

Pasożyty krajów tropikalnych. – Rozdział W: *Zarys higieny tropikalnej*. (Red. W. Bogusławski), Wyd. II. PZWL, Warszawa, 171-231.

1969

Niektóre aspekty badań entomologicznych w epidemiologii i profilaktyce malarii. – *Biuletyn Metodyczno- Organizacyjny Instytutu Medycyny Morskiej* 1: 1-17.

1970

(oraz Skierska B.): Badania nad komarami (Diptera, Culicidae) przeprowadzone w Pracowni Entomologii Medycznej Instytutu Medycyny Morskiej w Gdańsku w latach 1947-1969. – Rozdział W: *Medycyna Morska*. (Red. Z. Buczowski), Gdańskie Tow. Nauk., Wydział II, Gdańsk, 183-198.

(oraz Leszczyński T. i Skierska B.): Komary zachodnich terenów Polski. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 21: 67-82.

(oraz Skierska B. i Wegner Z.): Węzłowe problemy w akaroentomologii. – *Wiadomości Parazytologiczne* 16: 659-671.

1971

Biology of *Anopheles claviger* (Meig., 1804) population (Diptera, Culicinae) in the Gdańsk environment. – *Acta Parasitologica Polonica* 19: 163-184.

Host selection by *Anopheles labranchiae atroparvus* v. Thiel, 1927 (Diptera, subf. Culicinae) in Gdańsk environment. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 22: 41-48.

1972

Arachnoentomologia lekarska. – Rozdział W: *Zarys parazytologii lekarskiej*. (Red. Z. Kadłubowski), Wyd. II, PZWL Warszawa, 248-312.

Investigation on changes in tolerance to DDT and Dieldrin of females *Anopheles labranchiae atroparvus* v. Thiel, 1927 (Diptera, Culicidae) in the Gdańsk region. – *Biuletyn Instytutu Medycyny Morskiej* 23: 171-181.

Akaroentomologia Polska w latach 1966-1972. – *Wiadomości Parazytologiczne* 18: 465-474.

1973

Badania nad ekologią larw *Anopheles labranchiae atroparvus* v. Thiel (Diptera, Culicinae) w okolicy Gdańska. – *Materiały XI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego*, Poznań, 106.

Ocena książki B. Skierskiej pt.: „Klucze do oznaczania owadów Polski. Część 28. (Muchówki, Diptera, Zeszyt 9a. – Komary Culicidae. Larwy i poczwarki (z uwzględnieniem jaj niektórych gatunków)”. – *Wiadomości Parazytologiczne* 19: 259.

1974

(oraz Skierska B., Wegner Z. i Przyborowski T.): Stawonogi szkodliwe dla zdrowia ludzi zawleczone w ładunkach statków morskich. – *Biuletyn Metodyczno-Organizacyjny Instytutu Medycyny Morskiej* 7: 31-55.

1975

Arachnoentomologia lekarska. – Rozdział W: *Zarys parazytologii lekarskiej*. (Red. Z. Kadłubowski), Wyd. III, PZWL, Warszawa.

Sezonowe zmiany w dynamice populacji larw *Anopheles labranchiae atroparvus* v. Thiel, 1927 w okolicach Gdańska. – *Wiadomości Parazytologiczne* 21: 175-189.

Symposium of malaria research. – *Bulletin of the Institute of Maritime and Tropical Medicine in Gdynia* 26: 53-58.

(oraz Do Si Hien): Effect of the environmental conditions on eggs and water living stages of *Aedes aegypti* (Linn.) and *Aedes albopictus* (Skuze) vectors of dengue haemorrhagic fever in Viet-Nam. – *Bulletin of the Institute of Maritime and Tropical Medicine in Gdynia* 26: 353-367.

1976

Human activity as a factor in the distribution of ectoparasites and vectors of man and animal diseases. – *Wiadomości Parazytologiczne* 22: 481-488.

The ticks (Acarina, Ixodidae) found on Polish territory. (II. Internat. Arbeitskolloquium über „Naturherde von Infektionskrankheiten in Zentraleuropa”, Graz 25-28.02.1976, 451-455.

Historyczny rys rozwoju arachnoentomologii lekarskiej. (Rozdział W: *Arachnoentomologia lekarska*. (Red. Z. Żółtowski), PZWL, Warszawa, 1-9.

Przegląd krajowych badań w zakresie arachnoentomologii lekarskiej. (Rozdział W: *Arachnoentomologia lekarska*. (Red. Z. Żółtowski), PZWL, Warszawa, 10-26.

Rząd: Roztocze (Acarina). Podrząd kleszczowce (Ixodides). (Rozdział W: *Arachnoentomologia lekarska*. (Red. Z. Żółtowski), PZWL, Warszawa, 125-152.

(oraz Skierska B.): Rząd: Dwuskrzydłe – Muchówki (Diptera). (Rozdział W: *Arachnoentomologia lekarska*. (Red. Z. Żółtowski), PZWL, Warszawa, 210-280.

1977

Biology and epidemiological role of arthropods in environments at various stages of anthropogenization. State of investigations in Ixodides, parasites of rodents and on Nematocera. – *Wiadomości Parazytologiczne* 23: 9-19.

Wiek fizjologiczny samic *Anopheles labranchiae atroparvus* van Thiel w okolicy Gdańska. – *Wiadomości Parazytologiczne* 23: 69-72.

1978

Fluid egestion and digestion of blood by *Anopheles stephensi* Liston, *Aedes togoi* (Theobald) and *Culex pipiens molestus* Forskal. – 4th International Congress of Parasitology, 19-26.08.1978, Warszawa, Short Communications, Sect. G: 11-12.

(oraz Antonowicz W.): Blood feeding behaviour of *Anopheles stephensi* Liston, *Aedes togoi* (Theobald) and *Culex pipiens molestus* Forskal, mosquito females. (4th International Congress of Parasitology, 19-26.08.1978, Warszawa, Short Communications, Sect. G: 12.

1979

Arachnoentomologia lekarska. – Rozdział w: „Zarys parazytologii lekarskiej”. Red. Z. Kadłubowski. – Wyd. IV, PZWL, Warszawa: 274-323.

1982

Trophic connections of the *Anopheles* genus females in the vicinities of Gdańsk. – *Bulletin of the Institute of Maritime and Tropical Medicine in Gdynia Bull. Inst. Mar. Trop. Med.*, 33: 71-80.

1983

Arachnoentomologia lekarska. Rozdział W: *Zarys parazytologii lekarskiej*. (Red. Z. Kadłubowski), Wyd. V, PZWL, Warszawa, 301-351.

(oraz Antonowicz W.): Experimental blood feeding of mosquito females of some *Anopheles*, *Aedes* and *Culex* species: taking of blood meal by starving and glucose-fed insects. – *Acta Parasitologica Polonica* 28: 285-304.

1988

(oraz Wegner Z.): Arachnoentomologia lekarska. (Rozdział W: *Zarys parazytologii lekarskiej*. (Red. R. Kadłubowski), Wyd. VI, PZWL, Warszawa, 287-333.

Zofia Wegner